

Następnie rozpoczęła się pierwsza sesja przedpołudniowa, której przewodniczył o. prof. dr hab. Leon Nieścior OMI. Pierwszy referat wygłosił ks. dr Wojciech Łazewski (Białystok, WSD) pt. *Rola modlitwy w opisach męczeństwa*, w którym podkreślił dziękczynny, wielbiący Boga oraz wstawienniczy charakter modlitw męczenników. Drugi referat ks. dra Krzysztofa Tyburowskiego (Rzeszów, UR) poświęcony był *Niedzieli w myśli teologicznej Tertuliana*. Prelegent wskazał w nim na ewolucję problematyki Dnia Pańskiego w pismach Tertuliana. Po wygłoszonych referatach w dyskusji wystąpili o. prof. L. Nieścior, ks. prof. A. Żurek, ks. prof. J. Naumowicz oraz prelegenci. Kwestie sporne dotyczyły m.in. wpływu kontekstu historycznego, a szczególnie prześladowań, na pisarstwo dotyczące Eucharystii.

Drugiej sesji przed południowej przewodniczył ks. prof. dr hab. Antoni Żurek. Jako pierwszy wystąpił ks. dr Tomasz Skibiński (Warszawa, UKSW) z referatem pt. *Biblia między duchowością a doktryną w monastycznym leryńskim*. W oparciu o dzieła Euchariusza z Lyonu przedstawił wykorzystanie teorii egzegetycznej w lekturze Pisma Świętego. Po prelekcji podkreślono w dyskusji, że Euchariusz z Lyonu pomimo, że Biblia stanowiła dla niego niewyczerpane źródło wiedzy i formacji duchowej, nie posiadał jednak wykształcenia teologicznego oraz gruntownych studiów biblijnych.

Następnie w czasie obrad miały miejsce prezentacje doktorskie. Z komunikatami wystąpili: ks. dr Dariusz Zagórski, *Idea mesotes w pismach Klemensa Aleksandryjskiego*, ks. dr Sławomir Wasilewski, *Nauka o pokoju u św. Cypriana* oraz ks. dr Bogdan Krempa, *Obraz człowieka Bożego w „Enarrationes in Psalmos” św. Augustyna*. Po wystąpieniach nowym doktorom zadawano pytania dotyczące przedstawionych dysertacji.

Podsumowania obrad dokonał Przewodniczący Sekcji – ks. prof. J. Naumowicz, któremu przez aklamację przedłużono kadencję na jeden rok. Podziękował on za obecność i zaangażowanie oraz wyraził nadzieję na całoroczną współpracę pomiędzy poszczególnymi ośrodkami badawczymi.

S. Marta Ziółkowska – Lublin, KUL

#### **4. OFIARA – KAPŁAN – OŁTARZ W ŚWIECIE PÓŹNEGO ANTYKU (VIII Sympozjum Kazimierskie, Kazimierz n. Wisłą, 7-9 VI 2006)**

Ósme już, z cyklu sympozjów organizowanych przez Katedrę Historii Sztuki Starożytnej i Wczesnochrześcijańskiej KUL, spotkanie odbyło się w dniach 7-9 czerwca 2006 r. w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą w tzw. „Rajchertówce”. Zgromadziło ono wielu wybitnych badaczy związanych z wiodącymi ośrodkami naukowymi w kraju, a także poza jego granicami, zajmujących się archeologią, historią (zwłaszcza historią sztuki) i patrologią. Jak w latach ubiegłych, tak i teraz, stało się okazją do wymiany myśli, wzajemnego poznania i nawiązania współpracy naukowej.

Pierwszy dzień sympozjum rozpoczęła prof. dr hab. Bożena Iwaszkiewicz-Wronikowska (Lublin, KUL), główna organizatorka spotkania, wprowadzając w tego-

roczną tematykę obrad. Zgodnie z ideą przyświecającą tworzeniu programu sympozjum, każdy dzień obrad miał być poświęcony jednej z trzech „części składowych” tematu przewodniego. Tak więc, w pierwszym dniu zatrzymano się nad zagadnieniem ofiary. W sesji przedpołudniowej referaty wygłosili: dr Henryk Kowalski (Lublin, UMCS): *Ofiara jako forma ekspiacji w religii rzymskiej*, dr Paweł Madejski (Lublin, UMCS): *Scena ofiary na Ara Pacis*, dr Anna Zmorzanka (Lublin, KUL): *Pojęcie ofiary w tekstach gnostyckich*, prof. dr hab. Adam Łukasiewicz (Warszawa, UW): *Ofiara w tekstach libelli z okresu przesładowań Decjusza*, dr Sławomir Skrzyński (Kraków, UJ): *Z badań nad motywem samobójczej ofiary Polykseny w literaturze i sztuce późnego antyku*. W bloku popołudniowym prelegentami byli: ks. prof. dr hab. Antoni Żurek (Tarnów, PAT): *Mysterium fidei – mysterium tremendum. Transcendentny wymiar ofiary eucharystycznej*, s. dr Marta Ziółkowska (Lublin, KUL): *Augustyńska interpretacja ofiary*, dr Michał Stachura (Kraków, UJ): *Pogańska ofiara i heretyckie nabożeństwo w ujęciu praw Kodeksu Teodozjusza*, mgr Jacek Grzebuła (Lublin): *Rytuał „matagh” w kościele ormiańskim – sens, istota, pochodzenie*, ks. prof. dr hab. Antoni Tronina (Lublin, KUL): *Kapłaństwo i ofiara w Biblii*. Swego rodzaju „deserem” po tej obfitej uczcie intelektualnej było wieczorne wystąpienie dr Stefana Jakobielskiego (ZAŚ PAN) i dr Bogdana Żurawskiego (ZAŚ PAN), którzy zaprezentowali najnowsze wyniki prowadzonych przez nich wykopaliśk w Sudanie.

Wspólnym mianownikiem wystąpień w drugim dniu sympozjum było zagadnienie kapłaństwa w późnym antyku. Referaty wygłosili: prof. dr hab. Ilona Skupińska-Løvset (Łódź, UŁ): *Ołtarze, kapłani i składanie ofiar według Lukiana z Samosaty i w materiale archeologicznym z terenów syryjskich*, prof. dr hab. Henryk Pietras SJ (Kraków, Ignatianum): *Klerykalizacja kapłaństwa w Kościele starożytnym*, dr Andrzej Frejlich (Lublin, KUL): *Stylita. Kapłan i asceta*, ks. dr Jerzy Lachowicz (Białystok, PWTW): *Ideał kapłaństwa w pismach Grzegorza Wielkiego*, mgr Bożena Rostkowska (ZAŚ PAN): *Kapłani w Dolnej Nubii*, dr Małgorzata Martens-Czarnecka (ZAŚ PAN): *Kapłani – donatorzy malowideł w klasztorze na komie H w Dongoli*. W krótszej nieco sesji popołudniowej wysłuchano wystąpienia dra Ryszarda Pankiewicza (Bochum, Niemcy): *Religia a komunikacja w starożytności rzymskiej* oraz ks. dra Lucjana Bielasa (Kraków, PAT): *Wczesnochrześcijańskie kościoły w Aguntum i Lavant*.

Przedmiotem rozważań w ostatnim dniu sesji była problematyka związana z ołtarzem. W bloku przedpołudniowym wystąpili: ks. prof. dr hab. Stanisław Longosz (Lublin, KUL): *Godność i symbolika ołtarza w wypowiedziach Ojców Kościoła*, ks. prof. dr hab. Norbert Widok (Opole, UO): *Ołtarz w eklezjologii Ignacego Antiocheńskiego*, ks. prof. dr hab. Mariusz Szram (Lublin, KUL): *Duchowa semantyka terminu „ołtarz” w teologii Orygenesesa*, ks. dr Jan Żelazny (Kraków, PAT): *Święci potrzebujący. Wdowy i sieroty jako ołtarze we wspólnocie starożytnego Kościoła*, dr Monika Wójcik (Lublin, KUL): *Res sacrae w prawie justyniańskim. Ołtarz jako res extra divini iuris w prawie poklaszycznym*, mgr Anna Stróż (Lublin, KUL): *Najstarsze świadectwa związku ołtarza i relikwii w bazylikach chrześcijańskich*, dr Zygmunt Kalinowski (Gdańsk, UG): *Przestrzenie naznaczone liturgią. Kilka uwag na temat*

bemy w kościołach syryjskich, dr Daniel Próchniak (Lublin, KUL): *O kapłanach i ołtarzach w późnoantycznej Armenii*. W sesji popołudniowej wyniki swoich badań zaprezentowali: dr Tadeusz Gołgowski (Warszawa, UKSW): *Ołtarz i jego otoczenie w Nubii chrześcijańskiej*, dr Ida Ryl-Prejbisz (ZAŚ PAN): *Przegrody ołtarzowe w Nubii*, prof. dr hab. Bożena Iwaszkiewicz-Wronikowska (Lublin, KUL): *Najstarszy ołtarz w ikonografii chrześcijańskiej?* oraz dr Joanna Szczęsna (Lublin, KUL): *Motyw „Mszy św. Grzegorza” w średniowiecznej sztuce polskiej* i dr Marcin Pastwa (Lublin, KUL): *Msza św. Grzegorza według Grzegorza Bednarskiego*.

Wystąpienie prof. dr hab. Bożeny Iwaszkiewicz-Wronikowskiej, organizatorki sympozjum, kończące spotkanie i podsumowujące trzy dni obrad, było jednocześnie okazją do zapowiedzenia i zaproszenia na kolejne sympozjum kazimierskie – miejmy nadzieję – równie udane jak minione.

Anna Stróż – Lublin, KUL

## 5. CZŁOWIEK W PERSPEKTYWIE DOCZESNOŚCI I WIECZNOŚCI

### Antropocentryzm Ojców Kościoła

#### (Gniezno, 1 IV 2006)

W dniu 1 kwietnia 2006 r. w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie odbyło się sympozjum naukowe zorganizowane przez Zakład Teologii Patrystycznej Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu poświęcone refleksji Ojców Kościoła na temat człowieka w perspektywie doczesności i wieczności. Sympozjum rozpoczęło się o godz. 10<sup>00</sup> w auli nowego gmachu seminarium, gdzie licznie zgromadzonych uczestników powitał rektor tej uczelni ks. prof. dr hab. Bogdan Czyżewski (Gniezno, UAM). Wprowadzenia w tematykę obrad sympozjum dokonał ks. prof. dr hab. Bogdan Częsz (Poznań, UAM) – kierownik Zakładu Teologii Patrystycznej Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu, który na przewodniczącego sesji przedpołudniowej powołał ks. prof. dra hab. Antoniego Swobodę (Poznań, UAM) oraz sesji popołudniowej ks. prof. dra hab. Leona Nieściora (Poznań, UAM). Sympozjum zgromadziło wielu uczestników, wzięli w nim udział alumni Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego w Gnieźnie, studenci Instytutu Teologicznego w Gnieźnie, seminarzyści i doktoranci pracowników naukowych Zakładu Teologii Patrystycznej UAM oraz zaproszeni goście.

Podczas sesji przedpołudniowej uczestnicy wysłuchali dwóch referatów i jednego komunikatu. Pierwszą prelekcję pt. *Wartość życia doczesnego w nauce Ojców Kościoła* wygłosił wspomniany już ks. prof. Bogdan Czyżewski, w którym podjął zagadnienie relacji chrześcijanina wobec życia i śmierci wskazując, że w chrześcijaństwie zawsze istniał entuzjazm wobec życia, nigdy zaś afirmacja dla śmierci samej w sobie. W ramach swojego wystąpienia prelegent przedstawił refleksję Ojców na temat życia w kontekście teologii męczeństwa oraz problem ucieczki wobec prześladowań na przykładzie św. Polikarpa i św. Cypriana. W referacie znalazła się również problematyka z życia Ojców Pustyni i ich relacja wobec życia doczesnego. Autor wystą-